

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΕΤΟΣ 130
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 132

ΜΗΝΙΑΙΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΕΡΤΠΕΣ 2001
(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ)

Οι Τούρκοι που κατοικούν στην Τραπεζούντα μιλούν την ποντιακή διάλεκτο και διατηρούν τα ήθη και έθιμα του Πόντου

Ο Πόντος μέσα από τα μάτια της ψυχής

Μια συνάντηση με το λαογράφο και διδάκτορα Νομικής, Στάθη Ευσταθιάδη, ο οποίος παρά την αδυναμία του δεν δίστασε να ταξιδέψει στον Πόντο, να περπατήσει σε δύσβατα σημεία και να συνομιλήσει με τους γέροντες της περιοχής, αναζητώντας την αλήθεια πέρα από τα μύθη και τις διχόνοιες

Ο Πόντος δεν είναι γη ούτε θάλασσα. Ο Πόντος δεν έχει χρώματα και εικόνες. Είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι, ο τρόπος που μιλούν, που σε αγγίζουν. Είναι τα τραγούδια και ο ήχος της λύρας. Φαντάζονται λίγο απίθανα όλα αυτά για κάποιον μη Πόντιο, είναι όμως πολύ εύκολο το να πεισθεί κανείς ότι μπορούν να χωρέσουν σε ένα δίπτυχο ενός τραγουδιού, σε ένα φιλικό χτύπημα στην πλάτη, σε μια σφιχτή αγκαλιά. Για όλα αυτά μια συνάντηση με το λαογράφο και διδάκτορα Νομικής, Στάθη Ευσταθιάδη, μπορεί να πείσει τον οποιοδήποτε.

Μιλάει για τα τοπία, περιγράφει τα χωριά, λέει ότι βλέπει τους νέους της Τραπεζούντας να χορεύουν με τα χέρια σφιχτά πιασμένα και τα πόδια να χτυπούν με δύναμη τη γη, και ως μη βλέπει.

Ο Στάθης Ευσταθιάδης είναι τυφλός, μια αδυναμία που στάθηκε λεπτομέρεια μπροστά στην ανάγκη του να ταξιδεύσει στον Πόντο, να περπατήσει σε δύσβατα σημεία, να συνομιλήσει με τους κατοίκους, να αφαιρέσει τους γέροντες και να αναζητήσει την αλήθεια που κρύβουν μέσα στις ψυχές τους που ξεπερνά τα μύθη και τις διχόνοιες. Και ταξίδεψε εκεί 19 φορές τα τελευταία 21 χρόνια. Μεταξύ αυτών των ταξιδιών, εδώ στη Θεσσαλονίκη ο Πόντος παραμένει μαζί του, σε μια δύσκολη περιπλάνηση στα ήθη και τα έθιμα του ποντιακού πολιτισμού, στα τραγούδια και τη μουσική.

«Οι παππούδες μου ήταν από την Αργυρούπολη που υπαγόταν στην Τραπεζούντα, οι γονείς μου όμως γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στο Καρς, που τώρα ανήκει στην Τουρκία, ενώ μέχρι το 1920 ανήκε στη Ρωσία. Εγώ γεννήθηκα και μεγάλωσα σε ένα χωριό του Κιλίκι, την Κοκκινιά, και για πρώτη φορά επισκέφτηκα την Τραπεζούντα το 1982.

Συνέχεια στη σελ. 5

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Η μεγάλη Βυζαντινή Αυτοκρατορία είχε να αντιμετωπίσει πολλούς και σκληρούς εχθρούς, ιδιαίτερα από τα ανατολικά σύνορά της, όπου βρίσκεται και ο Πόντος.

Με λύσσα επιτίθενται Αραβες, Πέρσες, Σελτζούκοι και Τούρκοι και προενοούν πανικό κι όλεθρο.

Για ν' αντιμετωπιστούν οι εχθροί αυτοί τοποθετήθηκαν στα σύνορα ειδικοί φρουροί, οι ονομαστοί Ακρίτες.

Αυτοί έκαμαν "σημεία και τέρατα". Πολέμησαν με χιλιάδες εχθρούς και τους νίκησαν. Εμπόδισαν την επέκτασή τους και διαφύλαξαν τα ανατολικά σύνορα, μα και δόξασαν τον Ελληνισμό, εκεί στον ακριτικό τον Πόντο.

Είναι οι νέοι Ηρακλήδες. Γυρίζουν άφοβα μόνοι τους στα βουνά και στις χαράδες. Είναι ο φόβος και ο τρόμος των εχθρών, η χαρά κι η περηφάνια των Ελλήνων. Είναι η

Ο Διγενής Ακρίτας

Ο σπουδαιότερος απ' όλους αυτούς ήταν ο Διγενής Ακρίτας. Ο λαός, στα ακριτικά του άσματα, τον ηρωοποίησε. Του έδωσε υπεράνθρωπες ικανότητες και κατορθώματα που θυμίζουν Ηρακλή και Θησέα. Στην πραγματικότητα δεν έπαυσε να είναι άνθρωπος, θνητός. Και σαν τέτοιος, έπρεπε να πεθάνει κάποτε. Και πεθαίνει. Οι ήρωες όμως, που στέκουν φωτεινά σημεία στην ψυχή του λαού, δεν πεθαίνουν από φυσικό θάνατο. Δεν είναι δυνατό να έχουν την ίδια μοίρα με τους κοινούς θνητούς. Ο Διγενής, κατά το λαό, πρέπει να πεθάνει υπερφυσικά, μα κι ηρωικά. Έτσι, όταν "τον Χάρον απ' επέντεσεν απάν" σε σταυροδρό-

Του Γιάννη Μελετιδή

ελληνική ψυχή, αυτούσια, μέσα στους αιώνες.

Αυτούς τους Ακρίτες τους θαύμασε και τους ύμνησε η λαϊκή μούσα και στον Πόντο.

μ' του ζήτησε να παλέψουν "σο χάλκινον τ' αλώνιν". Βέβαια νίκησε ο Χάροντας. Μα ένας τέτοιος θάνατος ηρωικός, δεν είναι θάνατος. Είναι αθανασία. Γιατί άνθρωπος θα πει αγώνας. Αγώνας ηρωικός και θαρραλέος.

Να πεθάνεις με πάλη, με ηρωική πάλη. Οι αρχαίοι μας πρόγονοι έλεγαν: "Ο ανδρείος πρέπει ή να ζει καλά ή να πεθάνει ηρωικά".

Είναι κι αυτό από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φυλής μας: Να αγωνιζόμαστε, να παλεύουμε και να "πεθαίνουμε όρθιοι".

Αυτή την υποχρέωση έρχεται να μας υπενθυμίσει το Μνημείο του Πόντιου Ακρίτα, που έστησε η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας, εκεί στην πλατεία του Εθνομάρτυρα Νίκου Καπετανίδη.

Υπήρξαμε θεματοφύλακες κι Ακρίτες στο ανατολικό τμήμα του Βυζαντινού Ελληνισμού. Αυτός είναι και από αιώνων αναλλοίωτος κι ο μόνος ταμιαστός ρόλος μας κι εδώ στη Μακεδονία μας!

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ ΜΑΣ

Γράφει ο Γεώργιος Τσαλουχίδης *

Χάραξε ο ουρανός τη μέρα του και οι προσκυνητές των ιερών του Γένους των Ποντίων κίνησαν για το μεγάλο τόμα.

Μέλη, όλοι τους, της Πανελληνίας Ένωσης Ποντίων Αξιωματικών "Αλέξανδρος Υψηλάντης", απόμαχοι αξιωματικοί των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, επιβιβάζονται στο ναυλωμένο προς τούτο λεωφορείο με προορισμό τις Ιερές Μονές, που σκαρφαλωμένες στις απότομες πλαγιές του Βερμίου, πιστά αντίγραφα εκείνων του Πόντου, στέκουν αλόρβες και διαμηνύουν σ' Ανατολή και Δύση πως ο Ελληνισμός και η Χριστιανοσύνη δε χάνονται ποτέ.

Επικεφαλής της πομπής ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσης Τσαλουχίδης Γεώργιος, Υπεύθυνος και συντονιστής της εκδήλωσης ο Γενικός Γραμματέας Βασιλειά-

Συνέχεια στη σελ. 3

Πόντιοι Ευρώπης: 20 χρόνια

«Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοση του είναι τεράστια. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Άλλο χαρακτηριστικό της είναι η αγάπη της για την ανθρωπιά, κανόνας της η δικαιοσύνη». Σε χαλεπούς καιρούς τα λόγια του Γιώργου Σεφέρη είναι η καλύτερη αναφορά στην επέτειο των 20 χρόνων από την ίδρυση της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων στην Ευρώπη. «Παράδοση, Πολιτισμός, Ιστορία» είναι το τρίπτυχο στο οποίο στηρίχθηκαν το 1981 για να υλοποιήσουν τα οράματά τους. Τέσσερις αντιπροσωπευτικές Ποντίων από το Αμβούργο, το Ανόβερο, το Μόναχο και τη Νυρεμβέργη, σε ένα ταβερνάκι του Λουτβιγκσάφεν έδωσαν το δικό τους όραμα. Εσμίξαν οι καρμιά και τα όνειρα, αρχές τους, η ενότητα και η συνεργασία. Η ολιγομελής ομάδα μεγάλωσε και η προσπάθεια βρήκε υποστηρικτές. Συνέδρια, ψηφίσματα, σεμινάρια Ιστορίας και Λαογραφίας, εκδόσεις, υποτροφίες, στήριξη σε Ελληνοποντίους ετήσιο Φεστιβάλ Χορών, τιμητικές διακρίσεις με αποκορυφωμα το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για το ανθρώπινο, κοινωνικό και εθνικό έργο. Σήμερα, εορταστικό προσκλητήριο γι' αυτό το Σάββατοκυριακό στη Στουτγάρδη, όπου το πρόγραμμα για τα 20χρονα της ομοσπονδίας περιλαμβάνει: Μεθαύριο, αναφορά στη δράση της απο τον πρόεδρό της Χρήστο Παπαδόπουλο, ομιλία του Λάζου Τερζά με θέμα «Είναι ιδιωματικό το ποντιακό θέατρο», τηλεοπτικό αφιέρωμα της ΕΤ3 στον Στέλιο Καζαντζίδη, ενώ το Σάββατο οι εκδηλώσεις κορυφώνονται στο Stadthalle Gehlingen όπου θα παρουσιαστούν τα «Πολιτιστικά Δρώμενα», με εικόνα, λόγο και παράσταση με θέμα την Ξενιτιά, του σκηνοθέτη Γιώργου Συμεωνίδη σε συνεργασία με τους Γιώργο Γεωργιάδη, Αχιλλέα Βασιλειάδη, Χρήστο Τσενεκίδη και τη βραδιά να κλείνει με χορούς από το συγκρότημα των συλλόγων Βάδης Βιρτεμβέργης.

«ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» 7-11-2001

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Ο κούκον

για τ' εμέν ελάλεσεν

Δύο νομάτ' χωρέτ' γειτονάδες επήγαν να κόφτ'νε ξύλα. Προτού να εμπαινε σ' ορμάν, ελάλεσεν ο κούκον. Τη κούκου τη λαλίαν καλόν κι' είχαν ατο.

- Για τ' εσέν ελάλεσεν ο κούκον, είπεν ο ίνας.

- Γιόκ, για τ' εσέν ελάλεσεν, είπεν ο άλλος.

Σ' από απάν, γιοκ για τ' εσέν, γιοκ για τ' εσέν, επιάσαν, εντώκαν επέραν και επήγαν στον αγκαλετόν.

Κάθα εις εφάισεν τον Κατήν να καταδικάζ' τον άλλον.

Ο Κατής έξυπνος έτον, εσέγκεν κα τα παρόπια, ετέρεσεν το κιτάπ' ν' ατ', ενούντσεν, τεά, ολίγον και είπεαν ατς.

«Ο κούκον για για τ' εσέν ελάλεσεν και για για τ' εκείνον, ο κούκον για τ' εμέν ελάλεσεν, δεβάτεν σο καλόν εσουν».

2. Η νύφε

Από βραδής επέθανε ο πεθερόν τη Σουμέλας τη Παραχανέτσας.

Εσκώθεν η νύφε πιρνά πιρνά, ένοιξεν την πόρτα, ετέρεσεν ο σκύλον πα εμόφεσεν εξ στην αυλήν.

Επήεν σο ματρίν και ετέρεσεν ο γάιδαρν πα εψόφεσεν.

Ερθεν ο ποπάς με την γειτονίαν να σκώνε το λείψανον.

Η νύφε εμοιρολόγησεν: Αφέντα μ', σκύλε μ', γάιδаре μ' τίναν να κλαίω κι ξέρω.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. γαβάγ = καβάκ
2. γαβάλ = φλογέρα
3. βαγλ = στοίχημα
4. γαβούρεμαν = καβούρδισμα
5. γαβρίν = κατάξερο
6. γαγγρός = παράλυτος
7. γάζ = πετρέλαιο
8. γαήμπ = γερό
9. γαίμα = αίμα
10. γαλέμ = εμβόλιο

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (0331) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

2.000 δρχ.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 - ΤΗΛ. (0331) 66.913 - 61.160

FAX (0331) 66.979

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

- Ντο κι εγροικά το κιφάλ
νεγκάζ τα ποδάρκια

- Τ' εφτωχού το εύρεμαν
για καρφίν για πέταλον

- Τ' άσπρα άστρα κατηβάζνε

- Τα λάχανα ελέπ' και την
φραχτην κι ελέπ'.

- Τύχην δος - με και σην
θάλασσαν σύρον με

- Τ' εφτωχού τ' αχάντα
άπαν σην στράταν κείται

- Τη σκυλ το δίκαιον Πα δίκαιον εν

- Τ' αδέλφια τ' αναδέλφωτα
δεντρά χωρίς τα φύλλα

- Τ' άγρια άλογα, τ' άγρια
ρασία ημερών - ατα

- Το χερ ντο εχ κι τρομάζ.

- Το παλαίν το βουδ εβγάλ τ' αυλάκ

ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Είναι από τα παλιά τραγούδια
της περιοχής Κρώμνης

Τα δημοσιεύουμε με την πεποίθηση,
ότι οι παραδοσιακοί μας τραγουδιστές
θα τα ξαναζωντανέψουν:

1. Θείτσα μ' δώσ' την άδειαν, ς σ' ατέν ας στεφανούμαι και αν κι δεις την άδειαν θα ρούζω και σκοτούμαι.

2. Θείτσα μ' το κορ' τσόπο σου γιατί κι καλατσέυμε. Εγώ πεκέρ' τς κι από κορίτσ' γιατί κι θέλ' να παίρ'με

3. Και με το είμαι εφτωχός και με το κ' έχω μάναν την κόρ' θα πεσλεύ' ατεν με τη πουλί το γάλαν.

4. Και τη Κρωμή και το νερόν κρύον κι ποτισκάτε τ' εμόν τ' αρνόπον τ' έμορφας σ' στον κόσμον κ' ευρησκ' ατεν.

5. Καλά χαπερέ έφθανε καθ' κα πουλί μ' και κλάψον τραγοδίας θα αρχινώ απ' έναν έναν γράψον.

6. Κάμνω και δίγω σ' σο ρακίν παράπον' κι απομένε. Ατώρα η τριγώνα μου κάθετα κι αναμέν με.

7. Κατ' έπαθα κ' ερρώστεσα κ' ετάγα σ' έναν άνε. Σήνα άνε, σήναν άνε 'ς ση Νανάκ το αγιάννε.

8. Κατ' επάθεν η καρδιά μ' βαρέμ θα ογραεύω έμαθα και τα μαικα κορτσόπο μ' θα μαεύω.

9. Κ' εγω με τα κλαψίματα μ' και τ' αναστεναγμούς σι μ' εποίκανε με σεβταλούκ κ' έχασα το ναμούση μ'.

10. Κ' εγώ οντές έμουν μικρός, γιατί Πα κ' επεθάνα το σεβταλικ το έρημον "τώρα κι θα μαθάνα".

11. Κόρ' απ' αδα σ' έτερα είναι πορτόπια δέκα την ώρα μ' και ξεγκόλπιο μ' την νουσαλούμ εδέκα.

12. Κόρη Πε με το Ζωγράφο σ' π' εζωγράφ' σεν εσένα ας δίγ' ατον τ' αργατικά και ζωγραφίζ' αλ' έναν.

13. Κορτσόπον δώδεκα χρονών νόμα νερόν ας πίνω τη καρδιάς την καμονήν, ολίγον ας νεσβήνω.

14. Λελεύω σε, λελεύω σε, κ' εσύ ντ' έμορφος είσαι για δείξο με το σπίτι σου για Πε με απόθεν είσαι.

15. Λελεύω σε, λελεύω σε κόκκινον πιπερόπον για έλα έμπα σο χορόν, έμπ' και σο χερόπο μ'.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΑΕΡΓΙΤΕΣ

Πήρε το όνομά του από τον Άγιο Γεώργιο (Αεργί) η μνήμη του οποίου γιορτάζεται στις 3 του μηνός. Πάντοτε επικρατούσε βαρυχειμωνιά για αυτό συνήθιζαν να λένε. «Εξέβεν ο τρυγομηνάς κ' εσέβεν Αεργίτες Τα χονά, έγκεν κ' έστρωσεν άμον καλός τεχνίτες» Στις 26 Νοεμβρίου τιμάται η μνήμη του Νίκωνος του μετανοείτε.

Επιστολή στον "Αργοναύτη"

Αγαπητέ "Αργοναύτη"

Έπρεπε να γράφει την ιστορία της Πόντιας μάνας της μια Αμερικανίδα, για να μάθουν στην Αμερική πως 400.000 Έλληνες αφανίστηκαν στη διάρκεια μιας σχεδιασμένης και προγραμματισμένης από καιρό επιχείρησης γενοκτονίας.

Έπρεπε να κυκλοφορήσει σε βιβλίο η ζωντανή διήγηση των φρικτών βιωμάτων μιας δεκάχρονης Ποντιοπούλας για να αντιληφθούν κάποιος πως η Τουρκική που ήλθε από τα βάθη της Ασίας διατηρεί στο ακέραιο τη βάρβαρη και εγκληματική φύση της, ακόμη και στον 20ο αιώνα.

Αναρωπιέται κανείς: Τι κάνουν αυτοί που είχαν πάρει στα χέρια τους τις τύχες του έθνους; Όταν οι Τούρκοι εφοδίαζαν τις βιβλιοθήκες του κόσμου με συγγράμματα που διαστρέβλωναν την πραγματικότητα, γιατί δεν αφυπνίστηκαν οι ταγοί, γιατί δε βροντοφώνησαν την αλήθεια, γιατί δεν αντιδράσαμε; Την εποχή που οι λίρες της Αγκυρας εξαγοράζαν "επιστήμονες" για να παραποιήσουν την ιστορία, γιατί το ελληνικό κράτος σιωπούσε;

Τι κάναμε αλήθεια εμείς; Αφελείς και μπουνταλάδες (επί το τουρκέστερο) μιλούσαμε για ελληνοτουρκική φιλία και σφίγγαμε τα βαμμένα με το αίμα των προγόνων μας, χέρια σε μια αλληπρόσαλλη διπλωματική πορεία.

Κι' όταν οι ορδές τους ξεχύθηκαν και ρήμαξαν την ελληνική παροικία της Κωνσταντινούπολης, δεχθήκαμε την ταπείνωση σκύβοντας το κεφάλι και προχωρώντας στην παραχώρηση κι' άλλων δικαιωμάτων στους μουσουλμάνους της Θράκης.

Μας πήραν βίαια τη μισή Κύπρο και εξόντωσαν αιχμαλώτους πολέμου. Κι' εμείς σιωπούσαμε. Κι' όταν ο Τούρκος πρωθυπουργός δήλωνε στον δικό μας πως οι αιχμάλωτοι όλοι έχουν πεθάνει, εκείνος, αντί να καταγγείλει το φοβερό γεγονός σ' όλη την ανθρωπότητα, επέστρεψε στην Ελλάδα και μας ανακίνησε πως δεν υπάρχουν πια αιχμάλωτοι.

Κι' όλοι τότε το πήραμε απόφαση, πως όλοι χάθηκαν εκεί στην Ασιατική Τουρκία, με τον ίδιο τρόπο που χάθηκαν το 1920 εκατοντάδες χιλιάδες Μικρασιάτες και Πόντιοι.

Και ήλθαν τα Ιβια. Και μας ταπείνωσαν μιαν ακόμη φορά, στηρηγμένοι στις πλάτες των διαφόρων Κλίντον.

Κι' εμείς, ανεβήκαμε στο βήμα της Βουλής και για μιαν ακόμη φορά είπαμε στους Κλίντον αυτούς το μεγάλο μας "ευχαριστώ".

Ευχαριστούμε ποιούς; Αυτούς που δεν επέτρεψαν να αναγνωρισθεί ούτε στη δική μας χώρα η γενοκτονία. Ναι, έγινε κι' αυτό! Όταν η απόφαση της Βουλής έγινε διάταγμα κι' ενώ πιστέψαμε πως επί τέλους θα ανασταθούν οι ψυχές των προγόνων μας, αναπάντεχα, στα μουλωχτά, ήλθε η εντολή να ανακληθεί το διάταγμα, γιατί το ζήτησαν οι Τούρκοι. Το ζήτησαν οι θύτες, να σιωπήσουμε. Κι' εμείς τα θύματα, υπακούσαμε!

Την ίδια χρονιά, το σύγγραμμά του Ημαθιώτη καθηγητή της ιστορίας Κώστα Φωτιάδη που θα έπρεπε να αποσταλεί από την ίδια τη Βουλή σ' όλες τις βιβλιοθήκες του κόσμου και σ' όλες τις πανεπιστημιακές κοινότητες, το έργο αυτό που ξεκίνησε με έγγραφη εντολή της ίδιας της Ελληνικής Βουλής και που ολοκληρώθηκε με μακροχρόνιες θυσίες του συγγραφέα, αντιμετωπίζεται αρνητικά, για να μην πούμε εχθρικά. Η ασυνέπεια της Βουλής, δεν ενοχλεί τους υπεύθυνους ηγέτες. Κι' όλοι σιωπούν. Κι' όλοι πασχίζουν, τα συγκλονιστικά ντοκουμέντα που περιέχει το πολύτομο (και πολύτιμο) έργο του Κώστα Φωτιάδη, να μείνουν στη σιωπή.

Θα τελειώσω το σημείωμά μου αυτό με τη φράση ενός Πόντιου της πρώτης γενιάς που αντηχεί ακόμη σ' αυτά μου:

"Ατός που θα λέει πως ο Τούρκος καλός εν, ατός που θ' ανασπάλ τη Κεμάλ Ατατούρκ τα γενοκτονίας, να ζαρούται το στόμανατ. Και να εν καταραμένος!"

30/11/01

Ορέστης Σιδηρόπουλος

Μνημείο Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου του Ε' στην Οδησό της Ουκρανίας

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το 1789 ιδρύεται ο Οδησός (από τους 3150 αρχικούς κατοίκους οι 2500 ήταν Έλληνες του Πόντου) και το 1814 η Φιλική Εταιρεία. Τον Απρίλιο του 1820 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης αναλαμβάνει την ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας, στον οποίο ο Ηλίας Κανδήλιος (Κανδήλογλου) πεθαίνοντας τον Δεκέμβριο αφήνει στην διαθήκη του 5000 ρούβλια για τους σκοπούς της Εταιρείας.

Την 17η Ιουνίου 1821 ο Αυτοκράτωρ της Ρωσίας, Αλέξανδρος ο Α', διέταξε να ταφεί το λείψανο του Πατριάρχου Γρηγορίου του Ε', εντός του Ναού της Αγίας Τριάδος. Την 25η Μαρτίου ημέρα της Εθνικής μας εορτής στον Ναό αυτό εφόλη δοξαλογία χοροστατούντος του Μητροπολίτη Οδησοῦ Αγαθάγγελου και του Έλληνα Μητροπολίτη Ελβετίας Δαμασκηνού. Μίλησαν οι δύο Μητροπολίτες, η Ελληνίδα Πρόεδρος Οδησοῦ Ιφιγένεια Κοντολέαντος, ο Αρχιεπίσκοπος Γεννάδιος και ο Πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Ποντίων Αξιαρχικών Αλέξανδρος Υψηλάντης Γεώργιος Τσαλουχίδης. Τέλος έγινε τρισάγιο στο κενόταφιο του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε' που βρίσκεται στο αριστερό κλίτος του Ναού που κατασκευάστηκε από το Θεόδωρο Κάρτα, κατόπιν ενεργειών του Προέδρου Γεωργίου Τσαλουχίδη.

Γεώργιος Τσαλουχίδης
Πρόεδρος

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΙΣ ΡΙΖΕΣ ΜΑΣ

Συνέχεια από την 1η σελ.

δης Κων/νος. Μέλη της αποστολής Πόντιοι, γόνοι ηρώων της Ιωνίας που έσβησαν με τον πόθο της επιστροφής στο γενέθλιο τόπο τους.

Πρώτος σταθμός το Δίον, κέντρο θρησκευτικό, πολιτιστικό και ιερή πόλη των αρχαίων Μακεδόνων. Γαντζωμένη στις πλαγιές του Ολύμπου, όμοια ζωγραφιά, λούζεται στη μυρωμένη αύρα του θερμαϊκού και αγναντεύει με περισσή αυταρέσκεια την κατάφυτη κοιλάδα των Τεμπών.

Εδώ δολοφονείται, από τις μανιασμένες κυράδες του τόπου, ο μυθικός αιδός και ποιητής, ο γιος του Απόλλωνα, Ορφέας και βάφει με το αίμα του τα νερά του ποταμού Βαφύρα που βιάζονται να ανταμώσουν τη θάλασσα. Και η συντροφιά συνεχίζει το ταξίδι της.

Βραδιάζει. Η σιωπή απλώνεται χωρίς φειδώ και ζώνει ολούθε το καταπράσινο βέρμιο που έχει τη μεγάλη τιμή να φιλοξενεί την εικόνα της Σεπτής Κόρης, της Αγίας Μάνας του Θεού, της Παναγίας, που φερμένη από τον Πόντο αναπαύεται μισόν αιώνα τώρα στα χώματα της Μακεδονίας.

Το λεωφορείο γλιστρά αθόρυβα θαρρείς στους χώρους της Μονής. Δέος κατέχει τις ψυχές των προσκυνητών. Απλόχερη η φιλοξενία σε όλους, χωρίς διάκριση η φροντίδα. Η Παναγία Σουμελά ανήκει σε Έλληνες και ξένους. Όλοι παιδιά της, κάθε χρώματος και πάσης φυλής.

Με κατανύξη παρακολουθούν οι εκδρομείς την επομένη τη Θεία Λειτουργία. Ακολουθεί ξενάγηση και η αναχώρηση δεν αργεί.

Ο νους ταξιδεύει στο μακρινό Πόντο. Εκεί στα υψώματα του Μελά, το Μέγα Μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά θωρεί απέναντι τη μητρόπολη του Πόντου, την Ξακουστή Τραπεζούντα.

Φύλακας άγγελος η Θεομήτωρ. Γενιές γενιών γαλουχήθηκαν με τις ευλογίες της Παρηγοριά και δύναμη των χριστιανών επί σειρά αιώνων. Αστείρευτη πηγή ελέους η παρουσία της στα δύσκολα χρόνια του Γένους.

Και ήρθαν χρόνια δύσκολα, χρόνια γεμάτα δάκρυ. Και ο ξεριζωμός ολοκληρώνει την καταστροφή. Στο ένα χέρι ο μπόγος και σ' άλλο η Παναγιά. Δεν πρέπει να μολύνουν οι Αγαρηνοί τα όσια και τα ιερά της φυλής. Μακρύς και δύσβατος ο δρόμος της προσφυγιάς.

Βέροια. Το βήμα του Αποστόλου Παύλου και ο Ιερός Ναός του Αγίου Αντωνίου. Κατηφορίζουμε και σε λίγο η Βεργίνα, παλιά πρωτεύουσα της Μακεδονίας. Εδώ ο τάφος του Μακεδόνα Βασιλιά Φιλίππου, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η σκαπάνη του αρχαιολόγου καθηγητή Ανδρόνικου ηχηρό ράπισμα στους παραχαρύτες της ιστορίας.

Πέλλα. Κατοπινη πρωτεύουσα των αρχαίων Μακεδόνων και γενέτειρα του Στρατηλάτη όλων των αιώνων. Σταθμός στην Εδεσσα για τους μοναδικούς καταρράκτες και το βράδυ στην Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου του Περιστερεώτα, στο Ροδαχώρι της Νάουσας. Φερμένη η εικόνα Του από το ομώνυμο μοναστήρι Του στον Πόντο.

Χαρός και κέφι εδώ, ως τα μεσάνυχτα. Η γλυκόφωνη παραδοσιακή ποντιακή λύρα σκορπά πνοή ζωής στον έρημο τόπο. Διαπερνά το πυκνό πέπλο της νυχτιάς και στέλνει ελπιδοφόρο άγγελμα προς όλους. Εδώ είναι Πόντος, ριζωμένος στις καρδιές μας.

Ενθέρμος Πόντιος ο λυράρης - ανώτατος αξιωματικός της Πολεμικής Αεροπορίας - γλυκόλαλοι οι τραγουδιστές. Και οι χορευτές μας έφηβοι της... τρίτης ηλικίας οι περισσότεροι, μα λεβέντες στο χορό και απαρράμλλοι στην αντοχή. Ενθουσιώδεις, γνήσια τέκνα των πολεμιστών για την αυτονομία του Πόντου.

Την επομένη η περήφανη Φλώρινα, τα Ελληνοσκοπιανά σύνορα, οι Πρέσπες, η όμορφη Καστοριά, η Βιομηχανική Κοζάνη και το βράδυ στην Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννη του Βαζελώνα, στον Άγιο Δημήτριο Κοζάνης. Και εδώ φερμένη η εικόνα από το ομώνυμο μοναστήρι Του στον Πόντο. Και ο πανταχού παρών φλογερός Πόντιος Αρχιεπίσκοπος Πολύκαρπος Ψωμιόδης φτάνει νύχτα στη Μονή για μια δέηση των επισκεπτών.

Την επαύριον, 15 Οκτωβρίου 2001, η επιστροφή στην Αθήνα. Και η Ένωσή μας θεωρεί χρέος της να ενισχύσει με τον οβολό της το δύο τελευταία μοναστήρια. Η τετραήμερη εκδρομή των μελών μας φτάνει στο τέλος της.

Τραγούδια, ανέκδοτα και ιστορικές αναφορές συνοδεύουν τους ταξιδιώτες καθ' όλη την διαδρομή. Γέμισε η φαρέτρα μας από Πόντο. Η αναπαράσταση της μάχης του Σαρανταπόρου στο ομώνυμο μουσείο, μας αφήνει άναυδους. Γενναίοι μαχητές του 1912 που κατατροπώσατε τον υπέρτατο εχθρό και πέσατε για τη λευτεριά της Μακεδονίας, ανήκετε στο πάνθεο των ηρώων του έθνους.

Γη του Πόντου και της Ιωνίας. Γη των Κομνηνών. Χώρα ευλογημένη που εξέθρεψε γίγαντες της Ρωμιοσύνης. Γη του επαναστατημένου ελληνοισμού για καλύτερη ποντιακή γωνιά. Αντίλαλοι των φαραγγιών που σμίγεται με τη γλυκειά μελωδία της τρήχορδης ιωνικής λύρας και σταλάζει στις πονεμένες ψυχές των κατατρεγμένων ζωογόνο βάλασμα, στήριγμα των κλονισμένων, απόγκιο στη θλίψη και στο βουβό κλάμα για το χαμό της Πόλης.

Πόντος! Το όραμα και ο κρυφός πόθος των απανταχού Ποντίων.

Πόντος! Το γλυκοχάραμα της λαβωμένης ψυχής των ξεριζωμένων.

Πόντος! Το τρανό καύχημα της Ελλάδας και η ανίκητη ελπίδα του Έθνους. Θα ζεις όσο υπάρχουν Έλληνες.

(*) Υποπρόεδρος Ε.σ., Πρόεδρος της Πανελληνίας Ένωσης Ποντίων
Αξιαρχικών "Αλέξανδρος Υψηλάντης"

-ΛΑΟΣ-, 18/11/2001

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

"Το Εαρινόν Ρόδον"

Η ιστορία της Βασίλισσας Μαρίας Γκιούλ Μπαχάρ της Λιβεραίας
Από τις εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη

Γράφει ο Παναγιώτης Παπαδόπουλος
Φιλολόγος - Καθηγητής

Μοιάζει με ένα ρομαντικό παραμύθι καθώς η διήγηση χάνεται στο βάθος των αιώνων, μεταξύ θρύλου και πραγματικότητας η ιστορία της χριστιανής Μαρίας που έγινε Βασίλισσα. Λέγεται ότι ασκούσε μεγάλη γοητεία και επιρροή στο σύζυγό της, Σουλτάνο Μουράτ Γ' (1546-1595) και ότι με δικές της πρωτοβουλίες και ενέργειες δόθηκαν πολλά προνόμια στους Έλληνες της Μ.Α., ιδιαίτερα του Πόντου. Τη ζωή και το έργο της Μαρίας έχει ως υπόθεση το βιβλίο που έγραψε ο γνωστός από τον Πόντο εξαιρετος δάσκαλος και σπου-

δαίος δημοσιογράφος Γεώργιος Κανδηλάπτης - Κάνης, με τον τίτλο "Το εαρινόν ρόδον" και υπότιτλο: Ιστορία της Βασίλισσας Μαρίας Γκιούλ Μπαχάρ της Λιβεραίας.

Πρόκειται για μια συγκινητική ιστορία της Μαρίας από τη Λιβερά της Ματσούκας του Πόντου, γνωστή με την επωνυμία Γκιούλ Μπαχάρ, που σημαίνει ανοιξιάτικο τριαντάφυλλο.

Στην αρχή του βιβλίου του ο συγγραφέας εκφράζει την απογοήτευσή του γιατί στις βιβλιοθήκες των Ελλήνων βρίσκεις ιστορίες και μυθιστορήματα ξένων εθνικοτήτων και δεν βρίσκεις βιβλία "για την εθνική ημών ιστορίαν".

Στην εισαγωγή του ο συγγραφέας προσθέτει ότι είναι επιβεβλημένο στον Έλληνα να γνωρίσει την ιστορία της πατρίδας του στα χρόνια της τουρκικής κατοχής. Μέσα από αυτήν την ιστορία θα γνωρίσει τα πρόσωπα εκείνα που έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στην ιστορία του ελληνικού έθνους. Πολλά από αυτά τα πρόσωπα ήταν απόγονοι των ενδόξων Βυζαντινών Αυτοκρατόρων. Όλες αυτές οι προσωπικότητες, πιστεύεται ότι στάλθηκαν από τη θεία πρόνοια ως σωτήρες των ανθρώπων και των εθνών.

Ο Γεώργιος Κανδηλάπτης πιστεύει ότι ο Έλληνας ερευνητής οφείλει να συμπεριλάβει μέσα στις αναζητήσεις του και τις προσωπικότητες εκείνες που ανήκουν στον χώρο των Τούρκων Σουλτάνων. Και τούτο διότι η ιστορία γράφεται εκ των υστέρων έτσι έχει ανάγκη "βελτιώσεων και συμπληρώσεων δια μεταγενεστέρων αδιαλείπτων ερευνών και εργασιών".

Γνώμη του συγγραφέα είναι ακόμη ότι ο Πόντος και η Χαλδία δεν ευτύχησαν να έχουν τον δικό τους Ιστορικό που θα φροντίσει ώστε να μην χαθούν τα κείμενα από τις βροχές και τα νερά της λήθης".

Το κύριο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει τις σελίδες από 33 μέχρι 116, χωρισμένο σε 16 κεφάλαια.

Το Α' κεφάλαιο, αρχίζει από τους αυτ/ρες Κομνηνούς. Σχολιάζει την ιστορία της Τραπεζούντας. Αναφέρει τη

χρονολογία 1350, η οποία σηματοδοτεί την αρχή μιας πολιτικής εκ

μέρους των αυτ/ρων της Τραπεζούντας, άγνωστη στους περισσότερους Έλληνες. Είναι η πολιτική της δημιουργίας συγγένειας μέσα από συνοικέσια με σκοπό την εξασφάλιση της ειρήνης. Αναφέρονται ονόματα αυτ/ρων που έδωσαν τις πριγκίπισσες σε Τούρκους ηγεμόνες ως συζύγου, κάτι που συνήθιζε τα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Στο Β' κεφάλαιο εκτίθεται όλη η επιχειρηματολογία του συγγραφέα αλλά και η έρευνα γύρω από το όνομα του Σουλτάνου που πήρε ως σύζυγο τη Μαρία για να παραδεχτεί τελικά ότι αυτός είναι ο Μουράτ ο Γ'.

Στο Γ' κεφάλαιο ο συγγραφέας στηριζόμενος σε διάφορες πηγές συμπεραίνει ότι και ο παππούς του Μουράτ Γ', ο Σουλεϊμάν φρόντισε για το γιο του Σελήμ το Β' να νυμφευθεί κάποια Ελληνίδα, την Νίκη Καρτάνου από την Ασουμένη Κέρκυρας από την οποία γεννήθηκε ο Μουράτ ο Γ' (=πόθος).

Σε άλλο κεφάλαιο (ΣΤ') γίνεται λόγος για τους κατοίκους της Ματσούκας, για τις ασχολίες τους, ιδιαίτερα στα μεταλλεία της Χαλδίας στα παλιά χρόνια. Γι' αυτό μετά την άλωση της Πόλης οι περιοχές αυτές απόκτησαν διάφορα ευεργετικά προνόμια. Γίνεται ακόμη λόγος για το βουκολικό βίο των Ματσουκίων με ιδιαίτερη αναφορά στη Μαρία, κόρη του ιερέα Χρυσσοτόμου. Διαβάζουμε στο σημείο αυτό για την αξία των δημοτικών ασμάτων της Ματσούκας. Πολύ συγκινητική είναι η ιστορία που εξελίσσεται στο Γ' κεφάλαιο του βιβλίου που αφορά τον τρόπο γνωριμίας του Σουλτάνου με τη νεαρή Βοσκοπούλα Μαρία από τη Ματσούκα και τον έρωτα που ένοιωσε γι' αυτήν. Είναι μια τρυφερή διήγηση που δείχνει πως η αγάπη νίκησε και μπόρεσε να γεφυρώσει το χάσμα δύο θρησκειών και δύο εθνοτήτων.

Στο ΙΔ' κεφάλαιο αναφέρεται το ταξίδι του Σουλτάνου στο Μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά και τις δωρεές που έκανε σ' αυτό.

Αυτές και άλλες πολλές πληροφορίες θα βρει ο αναγνώστης σ' αυτό το βιβλίο.

Στη σελ. 139 με τον τίτλο: "Περιεχόμενα" καταγράφονται περιλήψεις, όλων των κεφαλαίων που μπορούν να βοηθήσουν τον αναγνώστη στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου. Το τελευταίο μέρος του βιβλίου έχει τον τίτλο "Κατάλογος των φιλομούσων συνδρομητών" που περιλαμβάνει ονόματα από διάφορες πόλεις της Μ.Α. και του Πόντου.

Έχω τη γνώμη ότι για κάθε Έλληνα ιδιαίτερα για κάθε Πόντιο, που θέλει να ανατρέξει στις πηγές και να βρει τα στοιχεία που θα τον βοηθήσουν, να ανακαλύψει την αλήθεια και να διευρύνει τις γνώσεις του είναι χρήσιμο το βιβλίο. Είναι μια ακόμη προσφορά από τις εκδόσεις των Αδελφών Κυριακίδη στη Θεσ/νίκη.

Ο συνεχιστές της παράδοσης

Οι Έλληνες του Πόντου ξεριζώθηκαν. Εγκατέλειψαν τα σπίτια τους κι έφτασαν στην Ελλάδα με μόνο θησαυρό την παράδοσή τους.

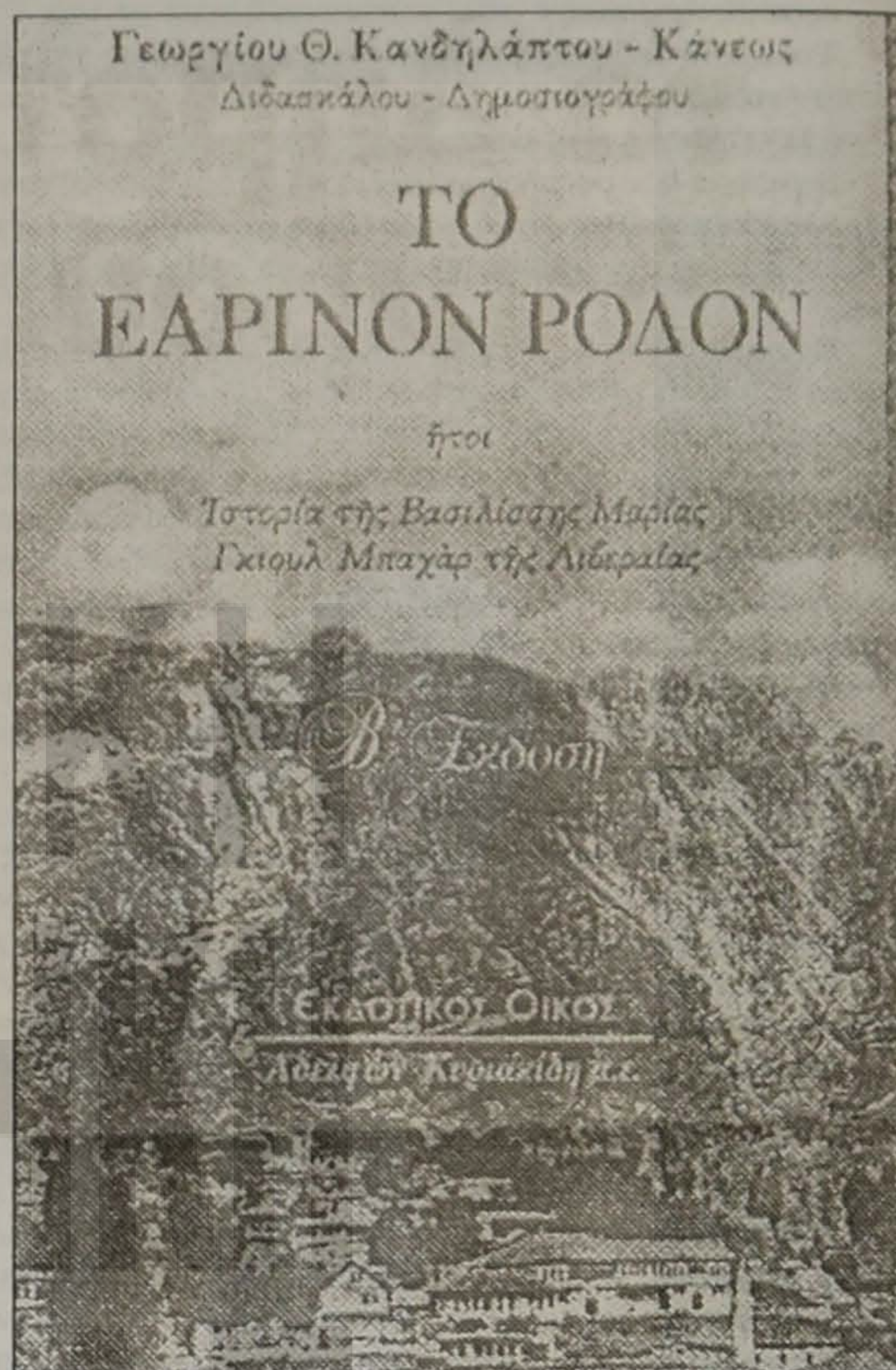
Πέρασαν περίπου 80 χρόνια από τότε. Ο χρόνος όμως δεν τους άφησε να παρασυρθούν από το πνεύμα της παγκοσμιοποίησης. Συνεχίζουν να διατηρούν τα ήθη και έθιμά τους και να τα μεταδίδουν στα παιδιά τους. Δεν έχει σημασία αν συνεχίζουν να ζουν στην Ελλάδα ή αν πήραν το δρόμο της ξενιτιάς. Τα προβλήματα που συνάντησαν μακριά από την Ελλάδα δεν τους εμπόδισαν να ιδρύσουν συλλόγους, οι οποίοι υπάρχουν μέχρι σήμερα και που καταφέρνουν να δυναμώσουν σε κάθε εκδήλωση το εθνικό αίσθημα. Δεν είναι όμως μόνοι τους. Υποστηρίζονται και από την πατρίδα.

Έτσι στις 3 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε μια εκδήλωση του Ποδοσφαιρικού Συλλόγου Ποντίων Μονάχου. Τη βραδιά τίμησε ο Κώστας Καραπαναγιωτίδης, που ακούραστα σκόρπισε κέφι μέχρι τις πρωινές ώρες. Εκτός όμως από τον Πόντο μας ταξίδεψε και στα νησιά του Αιγαίου, στην ακριτική Θράκη, αλλά μας θύμισε και την εποχή του 1960 με τα ωραία λαϊκά τραγούδια, που όλοι μας νοσταλγούμε. (Και μετά σου λένε ότι οι Πόντιοι είναι ρατσιστές). Τον ευχαριστούμε πολύ και ευχόμαστε να μας ξαναεπισκεφτεί σύντομα.

Υ.Γ.: Αγαπητέ μας Κώστα:

Σου ζητούμε συγνώμη για τα φασολάκια και σου υποσχόμαστε πως την επόμενη φορά θα φας κάτι διαφορετικό. Ζητούμε όμως και τη δική σου υπόσχεση ότι δεν θα επισκέπτεσαι το Μόναχο μόνο κάθε πέντε χρόνια.

Νίτσα Αδαμίδου

Ο Πόντος μέσα από τα μάτια της ψυχής

Συνέχεια από την 1η σελ.

Από τα παλιά ήθελα να την επισκεφθώ. Μελετούσα χρόνια την ιστορία του ποντιακού ελλητισμού. Όταν πήγα για πρώτη φορά, η συμπεριφορά των Τούρκων με εντυπωσίασε. Πηγαίνοντας στην Τραπεζούντα ή σε κάποιο χωριό της, ο επισκέπτης έχει την αίσθηση ότι βρίσκεται σε κάποιο ελληνικό χωριό που ζουν Πόντιοι" αφηγείται.

"Γιατί φύγανε οι Έλληνες;"

Οι Πόντιοι μουσουλμάνοι που ζουν στην Τραπεζούντα διατηρούν τις ποντιακές παραδόσεις, μιλούν τη γλώσσα και τηρούν τα έθιμα του Πόντου. Στα χωριά κάνουν μεγάλα πανηγύρια.

"Μπαίνουν σε ένα κύκλο 100 και 200 άτομα και χορεύουν ποντιακά. Η μουσική παινίζει, συγκινούμαι καθώς τους φαντάζομαι να χορεύουν και να εκστασιάζονται. Συχνά όταν μιλώ μαζί τους, κάποιοι που είναι νεαροί σε ηλικία και δεν ξέρουν την ιστορία του ποντιακού ξεριζωμού, με ρωτούν γιατί οι Έλληνες έφυγαν από τον Πόντο. Σε κάποιο ταξίδι μου στην Τραπεζούντα ρώτησα έναν γέροντα πώς ήταν όταν συμβιώνανε μαζί με τους Έλληνες, μου απάντησε ότι τότε ο τόπος ήταν παράδεισος", υπογραμμίζει...

Θέλουν τη φιλία...

Η φιλοξενία και η συμπάθεια των Τούρκων για τους Έλληνες επισκέπτες είναι διάχυτη. Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό που δεγείται ο κ. Ευσταθιάδης. "Προχωρούσαμε με φίλους στην περιοχή της Τραπεζούντας. Σε ένα χωριό γνωρίσαμε έναν Τούρκο που μας κάλεσε στο σπίτι του. Σχεδόν μας πίεσε, για να τον ακολουθήσουμε. Όταν φτάσαμε στο σπίτι του, ένα μικρό κορτσάκι μας έβαλε τα παπούτσια και μας έπλυνε τα πόδια. Εμείς ξοφιαστήκαμε. Ο πατέρας του κορτσίου μας εξήγησε ότι είναι έθιμο στα μέρη τους, όταν κάποιος είναι κουρασμένος από πεζοπορία, να του τιλώνουν τα πόδια για να τον ξεκουράσουν".

Αληθινές φιλίες...

Η κατ' επανάληψη επίσκεψη του κ. Ευσταθιάδη στην Τραπεζούντα του έχει χαρίσει, όπως ο ίδιος εξομολογείται, σπάνιες και ειλικρινείς φιλίες. "Όταν πηγαίω εκεί με υποδέχονται με πολλή αγάπη, με φιλοξενούν, δεν με αφήνουν να πάω σε ξενοδοχείο. Μένω στα σπίτια τους και η ατμόσφαιρα είναι πάντα φιλική". Όσο για τις συζητήσεις που κάνουν...

"Δεν μιλάμε για τη θρησκεία και την πολιτική. Αυτές οι συζητήσεις διαιρούν και χωρίζουν τους λαούς. Συχνά οι ποντιόφωνοι μουσουλμάνοι αναφέρονται στο σύμφωνο της ελληνοτουρκικής φιλίας που υπογράφηκε το 1930. Τις συζητήσεις άμωξ για τη σημερινή πολιτική κατάσταση που επικρατεί στις δύο χώρες τις αποφεύγουμε. Εχουμε άλλωστε τόσα κοινά που μπορούμε να συζητήσουμε", εξηγεί.

Στις συζητήσεις τους για το τι προσδοκούν για το μέλλον, συχνά οι Τούρκοι της Τραπεζούντας αναφέρονται στην αναγκαιότητα της ένταξης στην Ε.Ε. "Θέλουν ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο και την ειρήνη ανάμεσα στις χώρες μας. Είναι πλέον συνείδηση όλων ότι με τη συνεργασία μόνο πάνε μπροστά οι λαοί", τονίζει ο ίδιος.

"Αραγε μας θέλουν..."

Πολλοί από τους φίλους, που έχει κάνει κατά τη διάρκεια των ταξιδιών του, θέλουν να επισκεφθούν την Ελλάδα, για να τη γνωρίσουν. Συχνά όπως ο ίδιος λέει "οι άνθρωποι αυτοί αναρωτιούνται αν οι Έλληνες θέλουν τους Τούρκους και αν θα τους υποδεχτούν φιλικά σε περίπτωση που θα έρθουν στην Ελλάδα".

Οστόσο, όπως εξηγεί, τα προξενία μας χαρηγούν βίβλα σε Τούρκους υπηκόους με το σταγονόμετρο, ενώ αντίθετα οι Έλληνες με το διαβατήριο ανά χείρας επισκέπτονται ελεύθερα τη γειτονική χώρα.

Η επόμενη φορά...

Ένα ακόμα ταξίδι στον αγαπημένο του Πόντο είναι μέσα στα επόμενα σχέδια του κ. Ευσταθιάδη. "Σκέφτομαι να κάνω σύντομα ένα ακόμα ταξίδι στον Πόντο. Όπως αδηγήσατε πάντως θα πάω το καλοκαίρι στην Τραπεζούντα μαζί με φίλους, που με θέλουν σαν ξεναγό. Κάθε φορά που ταξιδεύω στον Πόντο νιώθω συγκίνηση...", υπογραμμίζει.

Στόχος του κ. Ευσταθιάδη είναι η προσέγγιση των λαών μέσω του πολιτισμού. Ο ίδιος συνέλεξε ποντιακό μουσικολαογραφικό υλικό. Σε συνεργασία με μουσουλμάνους καλλιτέχνες ηχογράφησε ένα cd με τραγούδια ποντιακά και τουρκικά, που σύντομα αναμένεται να κυκλοφορήσει.

"Αγαπώ τη μουσική, παίζω και εγώ λύρα. Οι νότες είναι πιο δυνατές από τον ήχο των όπλων", σημειώνει.

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Σημαντικές και ωφέλιμες ανακοινώσεις και παρεμβάσεις για τα θέματα πολιτισμού του Ποντιακού Ελλητισμού έκανε ο Υπουργός Πολιτισμού Ευάγγελος Βενιζέλος σε συνάντηση με εκπροσώπους των Ποντιακών Σωματείων της Θεσσαλονίκης στα γραφεία της Ευξείνου Λέσχης Θεσσαλονίκης.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 24-11-2001 ύστερα από πρόσκληση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Θ.

Σταχυολογώντας τις ανακοινώσεις του Υπουργού Πολιτισμού επισημαίνουμε:

- Την επίσημη εξαγγελία επανίδρυσης της Μόνιμης Ποντιακής Θεατρικής Σκηνης στο ΚΘΒΕ ύστερα από 20 χρόνια σε συνεργασία με διακεκριμένες προσωπικότητες και Ποντιακά Σωματεία. Παράλληλα τη παρουσίαση Εκθέσης Ντοκουμέντων για το Ποντιακό Θέατρο όπως και τη διαργάνωση συνεδρίου για αυτό.
- Τον συντονισμό και κοινή δράση των Ποντιακών Σωματείων και με άλλες Εθνικοτοπικές Οργανώσεις για την Ολυμπιάδα του 2004.
- Τη συμμετοχή των Εθνικοτοπικών οργανώσεων στα προγράμματα λαϊκού Πολιτισμού που προκρίνονται στο σχέδιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας και της Επικράτειας Πολιτισμού.
- Τη καταγραφή του πολιτιστικού δυναμικού των Παλινοστούντων και τη διαργάνωση φεστιβάλ πολιτισμού με καλλιτέχνες από την πρώην ΕΣΣΔ.
- Αποδέχθηκε πρόταση να υποστηριχθεί Ποντιακή εκπομπή στην ΕΡΤ-3 σε πάγια βάση.
- Στο πλαίσιο συνεργασίας με Διεθνείς Οργανώσεις, την Ε.Ενωση και το Τουρκικό Υπουργείο Πολιτισμού γίνονται ενέργειες για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη προστασία των Ελληνικών Μνημείων της Μ. Ασίας και του Πόντου, ειδικότερα για το πανάρχαιο Μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά στη Τραπεζούντα.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε σε άψογο κλίμα. Στις δηλώσεις του ο Υπουργός Πολιτισμού Ευάγγελος Βενιζέλος τόνισε ότι πολιτική του Υπουργείου είναι η υποστήριξη και προώθηση των στοιχείων που συνθέτουν τον Ποντιακό Πολιτισμό.

Επίσης είχε ιδιαίτερη συνάντηση με το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης για τα ειδικότερα θέματα που αφορούν το ιστορικότερο σωματείο της χώρας.

Το Γραφείο Τύπου

Η Ρωμανία κι' αν επέρασε ανθεί και φέρει κι' άλλο

Επιστολή από την μακρινή Αυστραλία

Προς τον εκδότη - διευθυντή
της εφημερίδας "Αργοναύτης",
κ. Ι. Μελετιδίδη

Αγαπητέ κ. διευθυντή της πολυαγαπημένης μας εφημερίδας, χαιρέτε την χαράν του Κυρίου και υγιαίνετε κι εσείς και τα λοιπά μέλη του δικού σας συμβουλίου, ως επίσης και όλα τα μέλη του συλλόγου σας.

Είναι λίγο δύσκολο να σας περιγράψω την μεγάλη χαρά που αισθανόμθα κι εγώ κι η σύζυγός μου, Αλεξάνδρα, όταν βλέπομε στο γραμματοκιβώτιό μας τον "Αργοναύτη". Κι αν τύχει και πάει αυτή στο γραμματοκιβώτιο φωνάζει "φως τ' ομμάτιας Χρήστο έρθεν ο Αργοναύτης". Επί τη ευκαιρία σας ενημερώνω πως στο σπίτι μέσα μιλάμε ποντιακά. Κι αμέσως καθόμαστε - αφήνομε οποιαδήποτε άλλη δουλειά και την ξεφυλλίζουμε. Εγώ διαβάζω κι αυτή ακούει δίπλα μήπως και χάσει καμιά οξεία. Ιδιαίτερα όταν μερικά κείμενα είναι γραμμένα στην ποντιακή διάλεκτο.

Παράλληλα θαυμάζω την υπομονή και επιμονή σας.

Εξηγούμαι: Ισως μπορέσατε να κάνετε (5) πέντε ολόκληρα χρόνια υπομονή, περιμένοντας την μικρή μας συνδρομή για να κρατηθεί η εφημερίδα. Και επιμένετε διαρκώς και αδιαλείπτως να μας την στέλνετε. Βέβαια έχω ένα μικρό αιτιολογικό, το οποίο όμως παρ' ότι σημειώνω εδώ σας παρακαλώ να μην το λάβετε υπ' όψιν σας. Α-

πλώς όμως το αναφέρω, για να μικρύνω τις τυχόν εις βάρος μου κατηγορίες (δικαιολογημένες βέβαια).

Όταν το 1995-6 (τότε ήμουν πρόεδρος της Ομοσπονδίας ποντιακών σωματείων Αυστραλίας), η σύζυγός μου έδωσε τα \$30 στην κυρία αντιπρόσωπό σας (της οποίας -ας με συγχωρέσει- δεν θυμάμαι ούτε το όνομα), δεν τα έδωσε για να γίνει συνδρομήτρια, αλλά απλώς ως μια μικρή βοήθεια προς την εφημερίδα.

Εκτοτε κάθε φορά που έπαιρνα την εφημερίδα, έλεγα γιατί συνεχίζουν να μου την στέλνουν, αφού δεν πληρώνω συνδρομή.

Τώρα αποφάσισα να ξεπληρώσω το χρέος μου, εφ' όσον τόσο πολύ τον αγαπούμε και κυριολεκτικώς την καταβροχθίζουμε. Σήμερα μαζί με την μεγάλη μου συγγνώμη θα βρείτε εσωκλείστως και ένα τσεκ των \$150 Αυστραλίας.

Όχι πως μ' αυτό εξοφλώ το χρέος μου, αλλά απλώς να μετριάσω την τυχόν αγανάκτησή σας και να σας στηρίξω την επιμονή να συνεχίσετε την αποστολή της και σε άλλους καθυστερησαντες.

Με την παρούσα ευκαιρία (παίρνω το θάρρος από την στήλη των ανεκδότων) σημειώνω παρά κάτω μερικά ανεκδότα βγαλμένα από την ζωή και τον βίο των συγχωριανών μου.

Το χωρίον Τριανταφυλλιά Σερρών, απ' όπου κατάγομαι, κατοικείται από Πόντιους μόνον, είναι αμιγές άλλου στοιχείου. Οι περισσότεροι Σανταίοι και Γαλιανίτες, πολλοί από τον Καύκασο και ολιγότεροι Ορτουλή-

δες και Σουρμενίτες.

Μεταξύ των διακρίνονται για τα μεσέλια τους - και τα αστεία τους και τα πειράγματά τους, ο ένας τον άλλον, οι Σανταίοι.

Οι δικοί μου γονείς, ο πατέρας μου Γαλιανίτες και η μάνα μου Σαντέσσα (Κουταλέτες και Πιστοφάντων αντιστοίχως). Κι αυτοί πολλές φορές πειράζουν ο ένας τον άλλον για την καταγωγή τους, προσπαθώντας να αποδείξουν, ότι αυτοί ήταν ανώτεροι από τους άλλους κ.λ.π.

Ακουσα κάποια στιγμή την μάνα μου να πειράζει τον πατέρα μου ως εξής: "Κάποτε ένας Γαλιανίτσα έχασεν το μουσκάρι και εκουίζεν σ' ορμάν κι αν: "Κελέεε κελέεε έλα σο φύλλον, έλα σο κουκούουτσι". Ένας Σαντέτος Πα επεράνεν απ' εκές, εσέγκεν σ' αχούλνατ την πονηριάν και ατός Πα ερχίνεσεν να βαρκίζ μούουου μούουου. Η Γαλιανίτσα άμου ντέξεν το "μου" στην λαλιάν απάν επήεν. Αμάν έρπαξε ατεν ο Σαντέτες ... Η γαλιανίτσα Πα έφαεν ατο και εκάτσεν κα. Η γαλιανίτσα το μουσκάρι κι εύρεν και τ' άλλ την ημέραν ξαν εκουίζεν "κελέεε, κελλέεε". Αμα αούτ την φοράν το μουσκάρι επήκεν "μούου". Ατέ ξαν εθάρεσεν ο σαντέτες εν και με την χολήν η λαλιάτς σον ουρανόν, βαρκίζ και λέει. Τρώατς σον ουρανόν' το χτεζόν έν.

Ο δε θεός μου ο Συμιώντς (Συμείων Αθανασιάδης) της μάνας μου ο αδελφός, αυτός ήταν το κάτι άλλο.

Εκείνος έτον ο μασχαριάνον τη χωρίς μου. Από μακρά όνταν έλεπαν ατον να έρται, ερχίναναν να γελούν, προτού να έρτε και λέει κατ.

Ατώρα ας λέγω σας ντε πήκεν μια τον Γιαμάκ (Γιαμακίδης Χαράλαμπος). Ο Γιαμάκς ο ευλοημένον έτον ολίγον καμπούρτς, το μυτίνατ Πα έτον μακρύν και καμπούρκοκν αμου κρεπίν (έλεεν η μάναμ). Αρ μεσημέρ κς έτον, έστεκεν απάν σην πόρταν τη καφενειόνος, ο Γιαμάκς και επερισμένον τον θείομ τον Συμιών, από πλαν - κες ερχούντον. Ο θείομ έρθεν και αντί να λέει καλησπέρα, (εκείνος Πα γέρος και εμπρόκλιτος και τα χέριατ Πα σον κώλον απάν) λέει ατον: Γιάμακ, σύρον με μίτς σην άκραν ας περάνω. Ασο καφενειόν απές ο κόσμος εγκροτζεύτεν Σα χέλια, αμά κανείς Πα κι' εθύμωμεν ασόν θείομ'.

Αυτά, λοιπόν, και σας χαιρετώ με απέραντη αγάπη και πολλούς πατριωτικούς χαιρετισμούς.

Χρήστος και Αλεξάνδρα Σεβαστιδίδη
Υ.Γ. Ηρθα στη Βέροια δύο φορές να δω τον φίλο μου τον Σάββα τον Υφαντίδη, αλλά για πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Όταν ξαναέρθω στην Ελλάδα θα επιδιώξω να σας ανταμώσω, αν θέλ ο Θεόν.

Ο ίδιος.

Σημ. "Αργοναύτη": Ευχαριστούμε, αγαπητέ συμπατριώτη για τα καλά σας λόγια. Ακόμα σας ευχαριστούμε για το τσεκ των 150 δολαρίων Αυστρίας για την ενίσχυση του "Αργοναύτη".

Ας είστε καλά. Χαρά μας να σας δούμε κι από κοντά. Τους χαιρετισμούς μας στην αγαπητή σας σύζυγο, κ. Αλεξάνδρα και σ' όλους τους συμπατριώτες μας. Γεια σας.

Μαγειρική και Ζαχαροπλαστική του Πόντου

(Καταγραφή συνταγών και λαογραφική ερμηνεία)

Της Τασούλας Καμπουρίδου
Φιλολόγος - Λυκειάρχης

ΨΑΡΙΑ

1. ΧΑΛΚΑΝΙΝ ή ΚΑΛΚΑΝΙΝ (το)

Υλικά:
Χαλκάνιν
Αλάτι
Αλεύρι
Λάδι

Παίρνετε ένα χαλκάνι, το πλένετε καλά, το αλατίζετε και αφού το κόψετε σε κομμάτια, το αλευρώνετε και το τηγανίζετε με λάδι.

Συνήθως το χαλκάν' το έτρωγαν τα Χριστούγεννα.

Από το χαλκάν' έβγαζαν το χαβιάρι, το ζύμωναν με μια χούφτα αλεύρι, έβαζαν μυρωδικά και έκαναν τα κολόθια (=μικρά ψωμάκια) σαν κεφτέδες και τα τηγάζαν.

Το χαλκάνιν ή χαλκάν' ή χαλκάν' είναι λέξη τουρκική. Είναι το ψάρι ρόμβος, συάκι.

Το χαλκάν είναι ψάρι πλατύ και στρογγυλό, από πάνω είναι μαύρο κι έχει σαν στρογγυλά κουμπιά που μοιάζουν με αγκάθια και από κάτω είναι άσπρο.

2.ΧΑΨΙΑ

Υλικά:
Χαψία
Αλάτι
Αλεύρι
Λάδι

Καθαρίζετε τα χαψία, τα πλένετε, τα αλατίζετε, τα αλευρώνετε και τα τηγανίζετε.

Όταν τα ψήνετε στη σχάρα ή στο κεραμίδι, δε χρησιμοποιείτε λάδι.

Τα χαψία τοποθετούνται μέσα σε καμπύλο κεραμίδι κι αυτό μπαίνει πάνω στη φωτιά και ψήνονται.

Όταν σερβίρονται τα χαψία τοποθετείτε δίπλα στο πιάτο κομμένο κρεμμύδι φρέσκο.

Το χαψίν είναι ξένη λέξη και σημαίνει είδος σαρδέλας, χαμψί.

Το ψαμψίν μοιάζει με το ψάρι γαύρο.

3. ΧΑΨΙΑ ΜΕ ΑΥΓΟ

Υλικά:
Χαψία Αλάτι
Αυγό
Λάδι

Καθαρίζετε τα χαψία βγάζοντας τη ραχοκοκκαλιά και το κεφάλι, τα αλατίζετε, σπάζετε αυγά και τα ανακατώνετε με τα ψάρια και γίνονται σαν ρευστή ζύμη, σαν πολτός.

Με την κουτάλα ρίχνετε τον πολτό μέσα στο τηγάνι όπου καίτε λίγο λάδι, ψήνεται ο πολτός και γίνετα σαν πίττα. Με καπάκι γυρίζετε την πίττα για να ψηθεί κι από την άλλη πλευρά.

Τρώγεται όπως η ομελέττα.

4. ΧΑΨΙΑ ΣΤΟ ΓΚΙΟΥΒΕΤΖ'

Υλικά:
Χαψία
Αλάτι
Λάδι

καθαρίζετε τα χαψία κόβοντας τα κεφάλια τους, τα πλένετε καλά, τα αλατίζετε και τα βάζετε στο γκιουβέτζ' με λάδι. Για να ψηθούν τα χαψία τοποθετείτε το γκιουβέτζ' πάνω στο τζάκι ή στο χωνόν.

Τα χαψία τα έτρωγαν με ψωμί και φρέσκο κρεμμυδάκι.

Το κίουβέτζ' ή κουβέτζ', πληθυντικός τα κίουβέτζα, είναι λέξη τουρκική και σημαίνει πήλινο στρογγυλό μαγειρικό σκεύος.

Το χαψίν είναι ξένη λέξη και σημαίνει είδος σαρδέλας, χαμψί.

Η εμπροστιά, πληθυντικός τ' εμπροστίας, βγαίνει από τη λέξη εμπυρεστιά (=εν-πυρ-εστιά) και σημαίνει πυροστιά, δηλαδή σιδερένιο τρίποδα που έβαζαν στο τζάκι και

πάνω σ' αυτό τοποθετούσαν την τετζερέ (=χύτρα, κασαρόλα).

Ο χωνόν ή χώνος βγαίνει από την αρχαία λέξη χώνος =χωνευτήρι.

Ο τόνος μπήκε στη λήγουσα (χωνόν) από επίδραση της λέξης του χωνίν.

Ο χωνός είναι το τζάκι όπου χωνεύονται τα ξύλα όταν καίονται.

5. ΧΑΨΟΛΑΒΑΣΟΝ (το)

Υλικά:
Αλμυρά χαψία
Πράσο
Καλαμποκίσιο αλεύρι
Αλάτι
Λάδι

Καθαρίζετε τα αλμυρά χαψία βγάζοντας από μέσα τα αγκάθια και μετά τα πλένετε.

Κόβετε όλο το πράσο σε ψιλά -ψιλά κομματάκια και κοσκινίζετε 1 κιλό καλαμποκίσιο αλεύρι. Κατόπιν βράζετε νερό με λίγο αλάτι και ζυμώνετε με το βραστό νερό πρώτα το αλεύρι, αφήνετε λίγο το ζυμάρι να κρυώσει και ρίχνετε μετά μέσα σ' αυτό τα χαψία, κομματάκια από το πράσο, 1 φλιτζάνι του τσαγιού λάδι και τα ζυμώνετε όλα μαζί. Τη ζύμη αυτή την απλώνετε στο ταψί και ψήνετε το χαψολάβασον περίπου μια ώρα.

Μπορείτε να κάνετε το ζυμάρι μικρά κολόθια (=πιτούδες) και να αβάλετε ως 4 κολόθια στο σατζ' και να τα ψήσετε.

Το χαψολάβασον βγαίνει από τις λέξεις χαψίν και λαβασίν. Το χαψίν είναι ξένη λέξη και σημαίνει είδος σαρδέλας, χαμψί. Το λαβασίν είναι ξένη λέξη και σημαίνει πλατεία και λεπτή λαγόνα. Ο πληθυντικός ε' είναι τα λαβάσα.

Το φωνήεν α =ια και το σ =σ δασύ.

Το κολόθιν είναι το μικρό ψωμάκι, η πιττούλα.

Το σατζίν ή σατζ' είναι τουρκική λέξη και σημαίνει θολωτό από λαμαρίνα ή χαλκό δίσκο πάνω στον οποίο έψηναν τα φύλλα από ζυμάρι.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΕΣ ΜΑΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

Σε κεντρικό ξενοδοχείο της Αυστριακής πρωτεύουσας, ο Σύλλογος Ποντίων και Φίλων Ποντίων Βιέννης "Ο ΞΕΝΙΤΕΑΣ" πραγματοποίησε για μια ακόμη φορά μια λαμπρή εκδήλωση όπου παρευρέθησαν αντιπρόσωποι της ελληνικής Εκκλησίας και του Ελληνικού Διπλωματικού Σώματος και πλήθος Ποντίων και αυστριακών φίλων, που απέκτησε ο Σύλλογος στα 15 χρόνια της ιστορικής του διαδρομής.

Αναμνηστική φωτογραφία από την εκδήλωση

Ο πρόεδρος του Συλλόγου μας κ. Ερμιδης Γεωργιος έκανε μια σύντομη εισαγωγή για τις δραστηριότητες και προβλεπόμενες εκδηλώσεις. Συνέχεια προέβη σε θερμά συγχαρητήρια:

1. Την κυρία ΑΒΕΡΙΔΟΥ ΜΠΕΡΝΑΤΕΤΕ, που τελείωσε τις σπουδές της - MAGISTER για MATHEMATIK και ITALINISCH, αξιο κόρη του ταμιά του συλλόγου μας.

2. Τον κυρ. ΚΟΣΜΙΔΗ ΘΕΟΔΟΣΙΟ, μέλος του συμβουλίου μας που παντρεύτηκε την καλή του ΕΔΥΔΑ.

Ο δάκτωρ κτηνίατρος κ. ΠΡΟΜΟΥΣΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ από την Κατερίνη, μας έκανε μια σύντομη εισαγωγή για το προσκύνημα που έκανε στον ιστορικό Πόντο από 24-9 μέχρι 4-10-2001.

Ο ανωτέρω κτηνίατρος δεν είναι Πόντιος, αλλά αφού μεγάλωσε στην Κατερίνη μαζί με Ποντίους, αισθάνεται πιο Πόντιος και από τους Πόντιους.

Το πρόγραμμα συνεχίζεται με μια μικρή αναφορά - Μνημόνιο - για τον πιο Λαϊκό Πόντιο τραγουδιστή ΣΤ. ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ.

Ο κ. Γ. ΕΡΜΙΔΗΣ αναφέρθηκε σ' ένα από τα αμέτρητα τραγούδια του, "Το τελευταίο βράδυ μου απόψε το περνάω" και αυτό "το τελευταίο βράδυ" για τον Στέλιο μας ήταν η 14 Σεπτεμβρίου 2001.

Η συγκίνηση όλων μας δεν περιγράφεται με πένα και χαρτί, διότι πράγματι και τελείως αυθόρμητα οι μουσικοί μας παίζουν το τραγούδι αυτό του ΚΑΖΑΝΤΖΙΔΗ, ως είναι ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ Η ΜΝΗΜΗ.

Ο καθηγητής μικροβιολογίας του Παν/μίου Βιέννης κ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ έδωσε και αυτός με τον τρόπο του το μεγάλο "παρών" στο προσκλήτήριο του "ΞΕΝΙΤΕΑΣ".

Ο κ. Α. Γεωργόπουλος τρομερός φιλοπόντιος και γενικά γνωστός στην αυστριακή και ελληνική κοινωνία της Βιέννης, καίτοι επί του παρόντος τον κυνηγάνε, θεοί και δαίμονες, διότι όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πανευρωπαϊκά και παγκόσμια τον ψάχνουν, να τους πει δύο λόγια για το αντιφάρμακο που ανεκάλυψε αυτός και οι συνεργάτες του για την καταπολέμηση ΑΝΘΡΑΚΟΣ (MIL-BRAND).

Όποιος ενημερώνετε καλά γνωρίζει, το τι σημαίνει άνθρακας, που εδώ και αρκετό καιρό και συγκεκριμένα από 11 Σεπτεμβρίου 2001, βασανίζει τους Αμερικάνους της Νέας Υόρκης και αύριο ίσως τους Ευρωπαίους.

Είναι στο επίκεντρο σημείο της Δημοσιότητας ο Απόστολός μας - και όμως βρήκε χρόνο! Ε! γίνεται και διαφορετικά, αφού μεγάλωσε, έκλαψε και γέλασε και σπούδασε με Ποντίους συναδέλφους, ήλθε λοιπόν μας μέλησε και χόρεψε μαζί μας και Ποντιακά.

Το συμβούλιο του ΞΕΝΙΤΕΑΣ εύχεται στον μεγάλο αυτό Συμπατριώτη μας και Ερευνητή, ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ, θερμά συγχαρητήρια, διότι το όνομά του ΤΙΜΑ την Ελληνική παροικία Αυστρίας και κατά την γνώμη μας τους απανταχού Έλληνες.

Σερά έχει τώρα Η ΠΑΡΕΑ το χορευτικό του ΜΗΝΑ (BERNHARD WEBER) βαπτίσθηκε ορθόδοξος και η γυναίκα του μαζί η ΘΕΟΚΤΙΣΤΗ (BELLA BENTA) όλοι αυστριακοί ακαδημαϊκοί πολίτες, μας παρουσιάζουν παραδοσιακούς ποντιακούς χορούς με στολές.

Το γλέντι συνεχίζεται μέχρι 2 μεσάνυχτα, οι Μουσικοί μας αφού μας έδωσαν ότι καλύτερο μπόρεσαν, ήλθε η ώρα να σταματήσω, διότι έτσι το θέλει ρυθμίζεται από την γραφειοκρατία, όμως ο κόσμος δεν φεύγει και συνεχίζουμε με τεχνική μουσική μέχρι τις πρωινές ώρες.

Το ίδιο βράδυ με την εκδήλωση μας λαμβάνει χώρα ο ποδοσφαιρικός αγώνας μεταξύ Αυστρίας - Τουρκίας, ο ανταποκριτής του "ΞΕΝΙΤΕΑΣ" από το γήπεδο μας ενημερώνει τηλεφωνικά όπου τελικά χάνει η Αυστρία 1-0.

Γενικά ήταν μια επιτυχημένη ελληνική - ποντιακή βραδιά, όπου Πόντιοι, φιλοπόντιοι και πολλοί Αυστριακοί δεν θα την ξεχάσουν για αρκετό καιρό.

Με πατριωτικούς χαιρετισμούς από την Βιέννη
ΕΡΜΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
Πρόεδρος Ποντίων "Ο ΞΕΝΙΤΕΑΣ"
Βιέννη, Νοέμβριος 2001

Σημ. "Αργοναύτης": Χαιρόμαστε, αγαπητέ συμπατριώτη κ. Ερμιδη, όταν μαθαίνουμε νέα σας. Σφιγγουμε το χέρι όλων των συμπατριωτών μας με αγάπη.

ΜΙΑ ΠΡΟΤΡΟΠΗ: ΑΠΟΚΤΗΣΤΕ ΤΑ!

Του κ. Ανδρέα Ελ. Ταταρίδη

Πολλές φορές από τις στήλες του Αθηναϊκού τύπου είδαν το φως της δημοσιότητας επιστολές συνελλήνων μας, οι οποίες "έσταξαν" από αντιπάθεια για τους Ποντίους!

Αλλά, παράλληλα, αρκετές φορές, ο ίδιος αυτός Τύπος, μας... αποζημίωσε και με το παραπάνω παρουσιάζοντας στο κοινό του ειδικά Αφιέρωματα για τον Πόντο και τους Ποντίους.

Κατ' αρχήν, αξίζει να αναφέρω το υραιότατο Αφιερωματικό τεύχος του "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ" (Φ. 28 (2097) της 14-7-1994), σ' επιμέλεια του δικού "μας" Βλάσση Αγτζίδη, με τον τίτλο "ΟΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ".

Τον επόμενο χρόνο ο εν λόγω Βλάσσης Αγτζίδης που είναι ένας ιστορικός του Πόντου με πλούσιο συγγραφικό έργο, με την Χορηγία της Τραπέζης Πειραιώς, μορφοποίησε το παραπάνω Αφιέρωμα σ' ένα πολυσελίδο βιβλίο μεγάλου σχήματος, με τον ίδιο τίτλο, αλλά με νεώτερα στοιχεία εμπλουτισμένο. Σελίδες 315, Αθήνα 1996.

Ακολουθεί η "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" που αφιέρωσε τέσσερα ένθετα της ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗΣ έκδοσης με τον γενικό τίτλο "ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ".

Τα τέσσερα αυτά ένθετα είχαν τους τίτλους α) "ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΠΟΝΤΟΣ", β) "ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΠΟΝΤΟΣ", γ) "ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ" και δ) "ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ".

Αργότερα, και συγκεκριμένα το 2000, η "ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ" τα τέσσερα αυτά ένθετα των "ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΩΝ", τα παρουσίασε σ' ένα Μεγάλο τόμο 512 σελίδων, υπό τον Γενικό Τίτλο "Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΥΡΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ" και υπότιτλο "ΠΟΝΤΟΣ - ΡΩΣΙΑ".

**

Κι ερχόμαστε στο σήμερα

Η "ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ", ως γνωστόν, κάθε Πέμπτη χαρίζει στους αναγνώστες της ένα πολύ - πολύ χρήσιμο έργο, με τον Γενικό τίτλο "ΙΣΤΟΡΙΚΑ". Κάθε φορά το τεύχος των "ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ" σε 50 σελίδες γιομάτες ιστορία (Ελληνική και Ξένη) παρουσιάζει και κάτι το αξιόλογο.

Τούτη τη φορά (=15-11-2001) τίμησε τον Πόντο "μας". Το τεύχος - αφιέρωμα έχει τον χαρακτηριστικό τίτλο "Ο ΠΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ" με την υποστήριξη (και πάλι) της Τραπέζης Πειραιώς.

Γράφουν σ' αυτό το τεύχος κορυφαίοι σύγχρονοι Πόντιοι Διανοητές, όπως η Αρτεμης Ξανθοπούλου, Κυριακού, καθ. Α.Π.Θ., ο Στάθης Πελαγίδης, Επικ. Καθ. Α.Π.Θ., ο εκπαιδευτικός Διαμαντής Λαζαρίδης, ο Κυριάκος Χατζηκυριακίδης, υποψ. Διδάκτορας του Τμ. Ιστορίας - Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., ο θεατρολόγος "μας" κ. Ερμής Μουρατίδης και η Κυριακή Μαριώνη, δ.φ. - ενώ παράλληλα καταθέτουν τις δικές τους φιλο - ποντιακές απόψεις οι μη Πόντιοι Ευαγγ. Παναγόπουλος, Β. Καρδάσης και Νίκος Βαρδιάμπασης, "στυλαβάτες" των "ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ" της "Ε".

**

Λαμβάνω το θάρρος και την πρωταβουλία να συστήσω στους συμπατριώτες μας να σπεύσουν να προμηθευτούν (είτε από τα Πρακτορεία Εφημερίδων, είτε από Βιβλιοπωλεία) τα παραπάνω αφιέρωματα, που τιμούν τον Πόντο μας και τους Πόντιους. Προσφέρονται, άλλωστε, προς πλουτισμό των γνώσεών μας, αλλά και της βιβλιοθήκης μας.

Στα όσα κακά έχουμε "εισπράξει" κατά καιρούς από (ελάχιστους ευτυχώς!) κακούς και ζηλόφθονες συνέλληνες μας, τα παραπάνω Αφιέρωματα θα μας "αποζημιώσουν" - και με το παραπάνω!

Εξ άλλου, τέτοια φιλο - ποντιακά κείμενα, μένουν για πάντα αναλλοίωτα και πάντοτε χρήσιμα βοηθήματα σε μας και τα παιδιά μας, που ΔΕΝ γνωρίσαμε τη Γη των πατέρων μας!

Και τέλος, τέτοια φιλο - ποντιακά κείμενα, περιποικούν τιμή και υπερηφάνεια στο στοχαστικό "μας"!

Αποκτήστε, λοιπόν, τα εν λόγω Αφιέρωματα!

Ανδρέας Ελ. Ταταρίδης
Σάκυνθος

Ο κύκλωπας

Πήγε πήγε ήταν ένα καράβι και κάπου πήγαινε. Στο μεταξύ έγινε μεγάλη φουρτούνα τη νύχτα κι εβούλιαξε το καράβι κι όλοι που ήταν μέσα πνιγήκανε. Δύο νμάτοι μοναχά πρόφτασαν κι άρπαξαν μια μεγάλη σανίδα την ρίξανε στη θάλασσα κι έκατσαν πάνω και τα κύματα τους σέρνανε.

Νύχτα ήταν και δεν βλέπανε που τους φέρνει η θάλασσα. Στο μεταξύ άρχισε να ξημερώνει κι η θάλασσα γαλήνεψε κι αυτοί είδαν από μακριά βουνά και χάρηκαν.

Υστερα κάνανε κουπί με τα χέρια τους και μετά από κάμποσες ώρες βγήκαν στη στεριά.

Κι ύστερα απ' την πείνα λιποθυμούσαν, είπαν "για ας πάμε να δούμε, ίσως βρούμε κάτι να φάμε". Πήγαν εδώ, πήγαν εκεί, δεν βλέπανε κανένα, ούτε ανθρώπους και ούτε σπιτία. Στα στερνά πήγαν βρήκαν μια μεγάλη σπηλιά και είπαν "ας μπούμε, εδώ μέσα,

ίσως βρούμε κάτι". Μπαίνουν μέσα και τι βλέπουν! Μια μεγάλη ζυμαρόσκαφη γεμάτη λαπά και μια άλλη μεγάλη γεμάτη γάλα. Απ' τηχ αρά τους σαν να πετούσαν κι' εσίμωσαν να φάνε. Υστερα είπαν: "Κι όμως αν φάμε και θυμώσει ο νοικοκύρης της σπηλιάς;

Ίσως είναι δράκος και θυμώσει και μας φάει. Ελα ας περιμένουμε, μακάρι νάρθει όποιος κι αν είναι". Περιμέναν περιμέναν, κανείς δεν ήρθε κι αυτοί απ' την πείνα τα μάτια τους γουρλώσαν. "Ελα ας φάμε λίγο, είπαν, κι ύστερα περιμένουμε. Και κάποιος αν έρθει τον παρακαλάμε και δεν μας κάνει τίποτε. Ας φάμε, είπαν, κι ό,τι θέλει ας γίνει. Το να πεθάνουμε απ' την πείνα μήπως είναι καλύτερο;". Εφαγαν λίγο λαπά κι ήπιαν και λίγο γάλα και χορτάσανε. Πόσο θα τρώγανε; Εκείνες ήταν ολάκερες σκάφες. Υστερα κάθισαν και περιμέναν της σπηλιάς τον νοικο-

κύρη.

Κατά το βράδυ βλέπουν από μακριά έναν άνθρωπο που δω ίσαμε εκεί πάνω ψηλόν κι οδηγούσε ένα μεγάλο κοπάδι πρόβατα ψηλά απ' τα βουνά κι ερχόταν. Είχε κι απάνω στο κεφάλι του μοναχά ένα μάτι κι έσκυβε κάτω το κεφάλι του κι έκανε έτσι και κοιτάζε.

Ήταν κύκλωπας. Λοιπόν ήρθε κι εσίμωσε στη σπηλιά κι αυτοί απ' το φόβο τους τρόμαξαν. Τι να κάνουν οι δύστυχοι!

Εκείνος πάλι ήρθε να βάλει τα πρόβατα στη σπηλιά και μόλις τους είδε χάρηκε. "Πώς ήταν και βρεθήκατε σ' αυτόν τον τόπο;" τους είπε. Κι εκείνοι είπαν "έτσι κι έτσι πάθαμε και ψοφήσαμε απ' την πείνα και φάγαμε λίγο γάλα και λίγο λαπά, μη θυμώνεις".

Εκείνος αφορμή γύρευε, θυμωσε και τους λέγει "γιατί φάγατε το φαί μου; κι εγώ λοιπόν θα φάω εσάς" κι έπιασε τους πέταξε μές στη σπηλιά με τα πρόβατα κι εσκέπασε την πόρτα με μια πέτρα να μη μπου να την ανοίξουν. Υστερα τους ρώτησε "ποιό είναι το όνομά σας;". Ο ένας είπε τ' όνομά του, ο άλλος πιο πονηρός είπε "το δικό μου το όνομα είναι Κανείς".

Υστερα έφαγε ο κύκλωπας με μιας όλη τη σκάφη τον λαπά και ρούφηξε κι όλο το γάλα μονορούφι. Κι έπειτα άναψε φωτιά κι έβαλε μια σούβλα και σαν πύρωσε, πήρε την κάρφωσε σ' ένα πρόβατο, το τσουρούφισε πάνω στη φλόγα, τόχωσε ολόκληρο στο στόμα και το κατάπτε.

Υστερα πύρωσε πάλι τη σούβλα, την πή-

ρε, την κάρφωσε στον έναν άνθρωπο, τον καβούρντισε λίγο πάνω στη φωτιά και τον έφαγε ολόκληρο.

Υστερα έβαλε ξανά τη σούβλα στη φωτιά να πυρώσει να φάει και τον άλλον και είπε "ας ξαπλώθω λίγο κι ύστερα σηκώνομαι, τρώγω κι αυτόν".

Ο άλλος ο καημένος απ' το φόβο του τρόμαξε κι έλεγε μέσα του "αυτός κι εμένα θα με φάει, τι να κάνω;". Ο κύκλωπας ξαπλώθηκε ν' αναπαυτεί λίγο και αποκοιμήθηκε κι άρχιζε να ροχαλίζει.

Εκείνος μόλις είδε πως τόρριξε βαθιά στον ύπνο, πήγε έβγαλε τη σούβλα απ' τη φωτιά κι εσίμωσε λαφριά - λαφριά και πυρωμένη καθώς ήταν την κάρφωσε μες στο μάτι του και τον τύφλωσε. Αυτός τινάχθηκε όρθιος κι έτρεχε εδώ κι εκεί ενώ τσίριζε από τον πόνο κι επολεμούσε να τον πιάσει. Εκείνος έφευγε δώθε - κείθε στις γωνιές ανάμεσα στα πρόβατα και δεν πιάνονταν. Είδε πια ο κύκλωπας πως δεν θα μπορέσει να τον πιάσει, βγήκε έξω και σφύριξε δυνατά.

Στη στιγμή τι να δεις! Μαζεύτηκαν εκεί κοντά πέντε - δέκα κύκλωπες και τον βλέπουν στρατό και τον ρωτούν "τι έπαθες; ποιος σ' ετύφλωσε;". Εκείνος πάλι είπε "ο Κανείς με τύφλωσε". Κι αυτοί είπαν μεταξύ τους "αυτός κανείς αφού δεν το στράβωσε, ο Θεός τον στράβωσε, Πα να φύγουμε". Κι έφυγαν.

Ο κύκλωπας δεν θέλησε τίποτα άλλο να τους πει, φοβόταν μήπως βρουν τον άνθρωπο και τον φάνε εκείνοι. Κι αφού φύγαν εκείνοι, μπήκε ξανά μες στη σπηλιά κι έψαξε έψαξε, πάλι δεν μπόρεσε να τον πιάσει.

Ξημέρωσε και τα πρόβατα άρχισαν να γυροφέρνουν μες στη σπηλιά κι εφώναζαν μπε! Μπε! Κι ο κύκλωπας κατάλαβε πως ξημέρωσε και είπε. "Τώρα καθώς βγάζω τα πρόβατα, στέκω πάνω πάλι στην πόρτα κι αν έρθει να περάσει, τον πιάνω, αλλιώς κλείνω πάλι την πόρτα και μπαίνω μέσα και τότε εύκολα τον πιάνω".

Ανοιξε και στάθηκε πάνω στην πόρτα κι από ένα - ένα πρόβατο το έψαχνε με τα χέρια του και το άφηνε να περάσει. Κι εκείνος πήγε κοντά στην πόρτα με τα πρόβατα, και μόλις είδε ένα μεγάλο κριάρι πως ήταν να περάσει, μπήκε κάτω του και πάνω στα τέσσερα βγήκε απ' την πόρτα κι ο κύκλωπας δεν το κατάλαβε και μόλις πέρασε, τόσκασε, έφυγε και κατέβηκε στο γιαλό.

Ο κύκλωπας αφού έβγαλε όλα τα πρόβατα, γύρευε και δεν τον ήβρε.

Κι εκείνος άμα κατέβηκε στο γιαλό, είδε ένα καράβι που νάσου και περνούσε κι εκάλεσε με το χέρι του κι ήρθαν και τον πήραν κι έφυγε.

Σίμος Λιανίδης

"Παραμύθια του Ποντιακού Λαού"

Αθήνα 1962

Η ΑΓΕΛΑΔΑ ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ

Προχθές είδα σε τηλεοπτικό κανάλι γεωργό που με το άλογό του όργωσε το χορταρισμένο χωράφι του.

Λυπήθηκα το ζώο γιατί είναι εποχή που τα αροτριόντα απηλάγησαν από το σκληρό αλέτρι. Αυτό το γεγονός μου θύμισε την περιοχή του Ακ - Δαγ - Μαδέν, όπου σπάνια χρησιμοποιούσαν άλογα για γεωργικές δουλειές.

Τα βόδια ήταν τα μοναδικά ζώα που έφεραν όλο το βάρος, πάντοτε όμως δύο μαζί, πότε ένα, όπως βλέπουμε τακτικά σε χώρες της Ανατολής. Αλλά και κάτι άλλο σοβαρό. Ποτέ δεν ζέβαμε αγελάδα. Ποτέ δεν είδα ζευγμένη αγελάδα, η οποία είχε σκοπό να μας προμηθεύει με τα ποιμνια τα γαλακτερά προϊόντα.

Γι' αυτό και έμειναν πάντοτε απετάλωτες. Αντιθέτως, τα βόδια ή βουβάλια έπρεπε να καλυφθούν, για να μη γλιστρούν στις ανηφοριές με το ζυγό στο λαιμό.

Στον Πόντο γενικά, η αγελάδα είχε ιδιαίτερη εκτίμηση και αγάπη. Αυτό το παρατήρησε και ο Κων. Παπαμιχαλόπουλος, ο υμνητής του Πόντου. Γράφει στο βιβλίο του: "Με ελκύει η ιδιόρρυθμος γλώσσα της γραίας προς τον υιόν επί των βουκολικών ασχολιών αυτού. Ονομάζεται Διασόνα, δηλ. Ιασονίς. Περίεργα ονόματα φέρουσιν αι αγελάδες της, ας μοι ονομάζει κατά σειράν: Κελεσία, Περδίκια, Τρυγόνα, Περιστέρα, Γαλοφόρα, Λαψία, Κρουστάλλω, Παντέλα κλπ.

Όταν το 1923 φτάσαμε στη Δράμα και είδαμε αγελάδες να σέρνουν αμάξια μας φάνηκε τόσο παράξενο, ώστε ο θείος Κώστας φώναξε: "Μο την πίστης αδά τα χτήνε Πα ζεύγνε σ' αραπάδας!".

Αλλά και εδώ στη Χωριστή Δράμας κανείς Πόντιος δεν έζεψε αγελάδα. Βέβαια, ο σεβασμός προς το γαλακτοφόρο ζώο δεν πρέπει να συγχισθεί με την ιερότητα που αποδίδουν οι Ινδοί, γιατί είναι ειδωλολατρία.

Γ. Φωτιάδης

Αναδημοσίευση: "ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΛΥΡΑ", τεύχος 63, 1997.